

Piața monetară

Conținutul pieței monetare

Activitatea economică în condițiile pieței necesită prezența masei monetare. În economia de piață apar situații când unii agenți economici au nevoie de mai mulți bani decât au (*deficit*), iar alții au bani mai mulți decât le trebuie să cheltuiască (*excedent*).

Piața monetară include ansamblul tranzacțiilor cu monedă; este locul unde se confruntă cererea și oferta de monedă, în funcție de prețul ei (*rata dobânzii-d'*). Este o piață cu concurență imperfectă (*oligopol*).

Obiectul pieței monetare este reprezentat de:

- masa monetară (marfă omogenă);
- schimbul de lichidități.

Rolul pieței monetare este de:

- a compensa deficitul cu excedentul de monedă existent la diferiți agenți economici;
- a regla cantitatea de monedă într-o economie.

Masa monetară cuprinde ansamblul de active lichide deținute de agenții economici și este structurată pe agregate monetare:

M1 - include numerarul din afara sistemului bancar (monedă divizionară, bancnote), depozitele la vedere (au drept caracteristică lichiditatea perfectă; pot stinge imediat o datorie fără consum de timp sau diminuarea sumei).

M2 - include economiile populației, depozitele bancare la termen și condiționate, depozitele în valută ale rezidenților. Transformarea acestora în bani lichizi necesită consum de timp.

Cererea de monedă

Cererea de monedă provine de la agenții economici care cheltuie mai mult decât resursele de care dispun și recurg la împrumuturi.

Aceștia pot fi:

- Întreprinderile, pentru finanțarea afacerilor;
- Trezoreria (casieria statului), pentru acoperirea deficitului bugetar;
- Băncile, alte instituții financiare care au nevoie de credite;
- Populația, pentru realizarea unor proiecte.

Cantitatea de monedă disponibilă este influențată de următorii factori:

- cantitatea de bunuri și servicii supuse vânzării (direct proporțional);
- viteza de rotație a banilor (invers proporțional) ;
- volumul creditelor de consum scadente (direct proporțional);
- volumul creditelor de consum curente (invers proporțional);
- nivelul veniturilor (direct proporțional);
- posibilitățile sistemului financiar- bancar (direct proporțional).
- înclinația spre lichiditate a agenților economici (invers proporțional)

Pentru a determina volumul masei monetare în condițiile existenței creditelor de consum se folosește formula:

$$M=(Q \times P - Cr + Ps) / V$$

unde:

- Q= cantitatea de bunuri și servicii supuse vânzării;
- P= prețul mediu al bunurilor și serviciilor;
- Cr= credite de consum scadente ulterior;
- Ps= plățile efectuate în prezent în contul creditului;

V= viteza de rotație a banilor.

Oferta de monedă

Oferta de monedă provine de la agenții economici care au la un moment dat resurse monetare disponibile, și anume:

- băncile;
- casele de economii și pensii;
- societățile de asigurare;
- alte instituții financiare;
- populația;
- trezoreria- în situația în care are excedente;
- Banca Centrală (de Emisiune), pentru refinanțarea băncilor care au nevoie de credit sau pentru acoperirea deficitului bugetar.

Întâlnirea cererii cu oferta se realizează indirect prin intermediul agenților economici care colectează disponibilitățile bănești din economie și care le acordă sub formă de credit diferiților agenți economici.

Sistemul bancar

Sistemul bancar (financiar) este format din ansamblul de instituții care gestionează instrumentele monetare și influențează economia prin intermediul monedei (băncile, casele de economii, societățile de asigurare).

Banca Centrală are următoarele funcții:

- conduce politica monetară și valutară a țării;
- este unicul emitent de monedă;
- reglează masa monetară și menține stabilitatea monetară;
- reglementează și supraveghează activitatea celorlalte bănci.

Băncile comerciale au următoarele funcții:

- mobilizarea, transferul și repartizarea disponibilităților bănești;
- acordarea de credite;
- executarea de încasări și plăți;
- păstrarea economiilor clienților;
- efectuarea unor operațiuni de vânzare și cumpărare de valută.

Creditele

Creditul este o relație bănească între:

- **creditor**, care acordă un împrumut sau vinde un bun sau prestează un serviciu pe datorie.
- **debitor**, beneficiarul împrumutului, bunului sau serviciului, care se angajează să plătească la o dată ulterioară (*scadență*) suma corespunzătoare plus o dobândă.

Acordarea creditului de către bănci se face în condițiile în care solicitantul îndeplinește unele condiții de bonitate: are capacitate de plată și nu are obligații restante.

Funcțiile sociale ale creditului sunt:

- Sporirea capitalului real;
- Facilitarea tranzacțiilor comerciale;
- Sporirea vitezei de rotație a banilor;
- Creșterea volumului masei monetare;
- Creșterea consumului personal.

Clasificarea creditului are la bază criterii diferite:

1. după forma în care se acordă, poate fi:

- comercial- constă în vânzarea mărfurilor în schimbul unor instrumente de credit – cambia, ce presupune o relație între trei persoane: creditor, debitor și beneficiarul sumei.
  - bancar- împrumut acordat de bănci agenților economici.
2. după relația pe care o implică, poate fi:
    - privat- acordat agenților economici particulari.
    - public- acordat statului sau instituțiilor publice.
  3. după durata acordării:
    - pe termen scurt- până la un an.
    - pe termen mediu- până la 5 ani.
    - pe termen lung- peste 5 ani.
  4. după modul de implicare a patrimoniului agentului economic în obținerea împrumutului:
    - în alb, fără garanții.
    - cu garanții.
  5. după destinație:
    - pentru producție, folosit pentru dezvoltarea activității economice.
    - pentru consum, folosit pentru cumpărarea de bunuri și servicii pentru uz personal.

Dobânda

În sens restrâns, **dobânda** este suma de bani care revine creditorului pentru folosirea împrumutului de către debitor o anumită perioadă de timp.

Mărimea dobânzii poate fi pusă în evidență:

- **absolut** - prin masa dobânzii (D)- suma de bani plătită în plus față de credit (pentru debitor este un cost, pentru creditor un venit);
- **relativ**- prin rata dobânzii - prețul plătit de debitor creditorului pentru dreptul de a dispune timp de un an de 100 de unități monetare, se calculează după formula:

$$d' = (D/Cr) \times 100 \text{ unde } Cr = \text{creditul}$$

Masa dobânzii poate fi calculată în două moduri:

- ca dobândă simplă- pentru credite acordate pe o perioadă de un an, mai mică decât un an sau mai mare de un an dar rambursate în tranșe egale. Se calculează după formula:

$$D = Cr \times d' \times n, \text{ unde } D = \text{masa dobânzii}, d' = \text{rata dobânzii}; n = \text{durata creditului.}$$

- ca dobândă compusă- pentru credite acordate pe o perioadă mai mare de un an, rambursate la sfârșitul perioadei. Se calculează după formula:

$$D = Sn - Cr, \text{ unde } Sn = \text{suma ce revine creditorului la sfârșitul perioadei.}$$

$$Sn = Cr(1 + d')^n$$

Factorii care influențează nivelul și dinamica ratei dobânzii sunt :

- cererea de credite (direct proporțional);
- oferta de credite (invers proporțional)
- riscul asumat de creditor (direct proporțional)
- inflația (direct proporțional)- creditorul percepe o rată a dobânzii nominală($d'n$)care este egală cu rata reală a dobânzii($d'r$) plus rata inflației $d'n = d'r + r_i$
- costul gestionării creditului (direct proporțional)
- starea generală a economiei (direct proporțional)
- rata de scont practică de Banca Centrală (direct proporțional)

Câștigul băncii (Cb) rezultă din diferența dintre dobânda încasată (Dî) la creditele acordate și dobânda plătită deponenților (Dpl): $Cb = Dî - Dpl$

Profitul bancar brut (Prb) se obține scăzând din câștigul băncii cheltuielile de administrație și funcționare ale acesteia (Cha): $Prb = Cb - Cha$,

Profitul net (admis) (Prn) se obține din diferența între profitul brut și impozitele plătite (Ip) de bancă: $Prn = Prb - Ip$

Operații pe piața monetară

După complexitatea relațiilor dintre agenții economici, operațiile pe piața monetară, pot fi:

- de finanțare- acordarea de credite de către bănci unor agenți economici nefinanciari
- de refinanțare – când creditorul și-a utilizat disponibilitățile sale și se adresează altei bănci sau instituții financiare pentru a obține un credit.

Aceste operații sunt frecvente într-o economie de piața dezvoltată și creează o rețea strânsă de legături între agenții economici, care reclamă din partea lor:

- eficiență;
- punctualitate;
- disciplină.

Cauzele creșterii masei monetare

Piața monetară, prin operațiile realizate, asigură reglarea cantității de monedă care este necesară activității economice. Creșterea masei monetare poate fi rezultatul unei evoluții pozitive a economiei sau poate să determine **inflație**.

Creșterea masei monetare poate fi sănătoasă, fără să producă inflație, dacă este însoțită de creșterea cantității de bunuri și servicii supuse vânzării și invers.

Modalitățile de creștere a masei monetare sunt:

- acordarea de credite - sursa creditelor o reprezintă economiile, disponibilitățile agenților economici.
- emisiunea monetară - realizată de Banca Centrală atunci când disponibilitățile bănești sunt insuficiente.
- diminuarea rezervei obligatorii instituite de Banca Națională.
- schimbul valutar al monedelor străine pe monedă națională.

Prin politica monetară se acționează asupra masei monetare direct și indirect.

Acțiune directă constă în a influența direct volumul creditului distribuit blocându-l la un nivel determinat sau fixându-i o normă maximă de progresie.

Acțiunea indirectă se concentrează asupra factorilor care influențează creditul: rata dobânzii și a lichidităților bancare prin reducerea sau creșterea rezervelor obligatorii ale băncilor.

Cauzele restrângerii masei monetare

Cauzele care determină restrângerea masei monetare sunt:

- scăderea cantității de bunuri și servicii tranzacționate pe piață;
- excedentul bugetar;
- creșterea vitezei de rotație a banilor;
- convertibilitatea monedei naționale în monedă străină.

Modalități de restrângere a masei monetare

Modalitățile de restrângere a masei monetare sunt:

- limitarea sau plafonarea creditului;
- creșterea rezervei obligatorii impuse de Banca Centrală;
- schimbul valutar al monedei naționale în monedă străină.